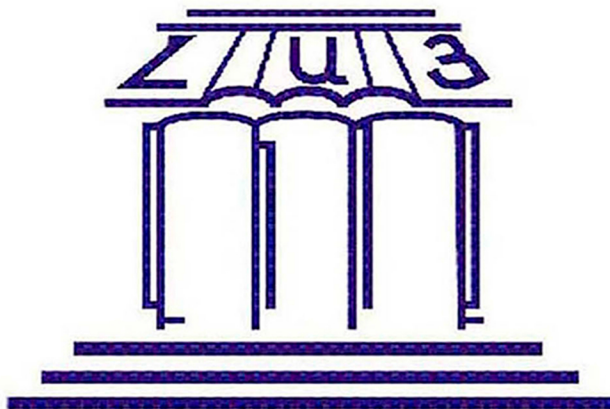

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

-616-

Պ. ԴՈՐՈՒՆՈՎ

ԲԱՅԼՇԵՎԻԿԻ ՏՂԱՆ

ՊԵՏՆՈՒՍ 1931 ՅԵՐԵՎԱՆ

13 NOV 2017

3

ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ՍԵՐԻԱ

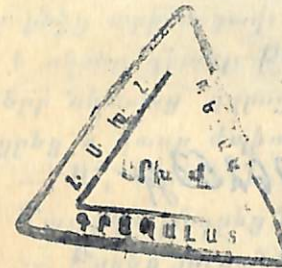
89171

Պ. ԴՈՐՈՆՈՎ

ԲԱՅԼՇԵՎԻԿԻ ՏՂԱՆ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

Թարգմ. ԱՐՏ. ՀՈՎՎԱՆ

ՊԵՏԶՐԱՏ

1931

ՅԵՐԵՎԱՆ

Պետերասի տպարան
Հրատարակ. № 1718
Գլավ. № 6561 (Բ)
Պատ. № 3593
Տիր. 5,000

11-26253gr

ԲԱՅԼՇԵՎԻԿԻ ՏՂԱՆ

Մի ամիս է, ինչ զնացել է Միշիկի հայրը:

Միշիկը նաչում է հոր լուսանկարին և հառաչում:

— Մայրիկ, չե՞րք կգա հայրիկը, կարոտիկ եմ նրան:

— Շուտով, Միշիկ ջան, շուտով: Կանցնի ելի մի քիչ ու կվերագառնա մեր հայրիկը:

Միշիկը համբերությամբ սպասում է, — յեթե մայրիկն ասում է, վոր հայրիկը շուտով կվերագառնա, ուրեմն կվերագառնա: Մայրիկը մեծ է, նա գիտե:

Մեկ անգամ գիշերը զուռն ուժեղ ծեծեցին: Մայրիկը անկողնից թռավ, արագ հագնվեց և դուռը բացեց: Ներս մտան — ամենից առաջ ոֆիցերը, իսկ նրա չեռեից՝ զինվորները՝ հրացաններով: Զինվորներն սկսեցին ամեն ինչ տալիս ու վրա անել: Նրանք աչքան բարձր ելին խոսում և ծանր կոշիկներով ուժեղ թխկացնում, վոր Միշիկը քնից արթնացավ: Նա գլուխը հանեց վերմակի տակից և սկսեց զիտել, թե ինչ են ասում զինվորները: Ոֆիցերը նկատեց գզրոցի վրա Միշիկի հոր լուսանկարը, վերցրեց և դուռը ժպտով ասաց.

— Ա, հերոսն է:

Մայրիկը խնդրեց նրան:

— Թողե՛ք լուսանկարը, ձեր ինչին է պետք այդ:

— Իսկ ձեր ինչին է պետք այս անպետք նկարը, հեգնանքով պատասխանեց ոֆիցերը:

Այդ վերափորանքից մայրիկի շրթունքները դողացին. աչքերն արտասուքով լցվեցին:

Միշիկը տեսավ, վոր ոտար, կոպիտ հորեղբայրը վերափորում է մորը, իսկուհն անկողնից թռավ, մոտեցավ

մորը և սեղմելով փոքրիկ բռունցքները, գոռաց ոփիցե-րին:

— Չհամարձակվես մայրիկին նեղացնել:

Ոփիցեքը ծիծաղեց և մոտեցավ, զարկեց Միշիկի բը-թին:

— Այ դու, փախքոտ:

Միշիկը վերափորանքից և ցավից լացեց, թխկացրեց վոտքը և գոռաց.

— Անպիտան, հեռացիր աչտեղից:

Յերբ զինվորները գնացին, մայրը գրկեց Միշիկին, սեղմեց կրծքին և չերկար լաց յեղավ:

Միշիկն սկսեց մխիթարել մորը:

Մի լար, մայրիկ, հայրիկը կգա, մենք նրան բոլորը կպատմենք:

Մեկ անգամ մայրն ուր-վոր գնացել էր: Վերադարձավ ուրախ, բարձրացրեց Միշիկին և սկսեց համբուրել:

— Միշիկ, Միշիկ, մեր հայրիկը կենդանի չէ: Յես հենց նոր իմացա այդ մասին:

— Իսկ վո՞րտեղ է հայրիկը:

Մայրը կռացավ և կամաց Միշիկի ականջին ասաց.

— Բալլընիկների հետ գնացել է:

Միշիկը մտախոհ գլխով արավ:

— Իսկ նա կգա:

— Կգա, Միշիկս, անպայման կգա, միայն լսի՛ր, խե-լոք լեղի՛ր, վոչ վոքի չասես:

Միշիկը լուռ գլխով արավ: Իհարկե, նա կլուի, չեթե մասներն ել կտրեն, նա վոչ վոքի չի ասի, թե հայրիկը բալլընիկների հետ գնացել է:

Քանի գնում՝ նրանք ավելի դժվարությամբ ելին ապրում: Մայրը Միշիկի համար ել կաթ չեր գնում: Մեկ անգամ Միշիկը շատ եր ուզում կաթ խմել:

— Մայրիկ, ինչո՞ւ վերջերս մենք միայն թեյ ենք խմում. ինչո՞ւ ել կաթ չենք գնում: Յես կաթ եմ ուզում:

Մայրը տխուր պատասխանեց.

— Փող չկա, Միշիկ ջան:

— Իսկ ինչո՞ւ փող չկա:

— Մենք յերկուսով չենք աշխատում: Այ աշխատանք գտնեմ՝ փող ել կունենանք:

— Այն ժամանակ կաթ կգնես, չե՞:

— Կգնեմ, անպայման կգնեմ, բայրիկս:

— Դե, շուտով աշխատանք գտիր:

Մեկ որ մայրն ամբողջ որ տուն չեկավ. միայն յերեկոյան վերադարձավ: Նա շատ ուրախ եր:

— Միշիկ, յես արդեն աշխատանք եմ գտել: Այժմ դու կաթ ել կունենաս:

— Մայրիկ, վորտեղ աշխատանք գտար:

— Կոոպերատիվում:

Այդ որվանից մայրն ամեն առավոտ գնում եր աշխատանքի և գոհ վերադառնում տուն:

Միշիկի համար մայրն ամեն որ կաթ եր գնում:

Բայց մեկ որ մայրը վերադարձավ շատ տխուր և հաշորդ որը վոչ մի տեղ չգնաց:

Միշիկը զարմացած հարցրեց.

— Մայրիկ, ինչո՞ւ կոոպերատիվ չես գնում:

— Հենց ախպես, բայրիկս:

— Գլուխդ ցավո՞ւմ ե:

— Վոչ, Միշիկ ջան, չի ցավում:

Միշիկը տեսավ, թե ինչպես մոր աչքերն արտասուքով լցվեցին, և մայրը շուտ յեկավ, վորպեզի Միշիկը չնկատի, վոր նա լաց ե լինում:

Միշիկը բարձրացավ մոր ծնկներին, փաթաթվեց նրա պարանոցին և սկսեց համբուրել:

— Մայրիկ, ասա, ինչո՞ւ յես լաց լինում: Ո՞վ ե քեզ վիրավորել:

Մայրը պատմեց, վոր նա այլևս կոոպերատիվ չի

գնալու, վորովհետեւ իշխանութիւն հրամանով նրանց, ում հայրիկը բալլշէիկ ե, աշխատանք չի տրվելու:

— Իսկ ո՞վ ե այդ իշխանութիւնը, մայրիկ:

— Կոլչակը, — ասաց մայրը:

Միշիկը մռայլ ունքերը կիտեց ու մտածեց:

— Դե, սպասեցեք, կմեծանամ, բոլոր կոլչակների վիզը կկտրեմ:

Այդ որվանից մայրն ու Միշիկը հաճախ քրքրում եին գգրուցը և կանաչ արկղը: Մայրը իրերից տանում եր շուկա: Իսկ շուկայից վերադառնալիս Միշիկի համար կաթ եր բերում:

Մեկ անգամ Միշիկին ասավ.

— Միշիկ, յեկ ամեն ինչ ծախենք և այստեղից գրնանք:

— Իսկ ո՞ւր գնանք, մայրիկ:

— Ուրիշ բաղադր: Այնտեղ դուցե հայրիկից տեղեկութիւն իմանանք:

Միշիկն ուրախացավ:

— Հա, մայրիկ, գնանք:

Մայրը մի ամբողջ կապոց իր տարավ շուկա ծախելու: Իսկ յերեկոյան կառքով գնացին դեպի նավահանգիստ:

II

Միշիկը վազվզում եր տախտակամածի վրա. դիտում եր ամեն անկյունը, իջնում եր ներքեի տախտակամածը: Նավը յերկաթե սուր թիով ճեղքում եր ջուրը, և ալիքները կոհակներով ուժեղ խփում եին նավի պատերին:

Նավի ներքեի մասում, յերկաթե ցանցով շրջապատված եր փոսը, վորտեղ արագ պտտվում եր մի մեծ առիկ: Միշիկը վախենում եր մոտենալ, նա միայն հեռվից

ցանցի արանքով եր նալում ներքև։ Սև մորուքով մի ան-
ծանոթ մեծ հորեղբայր՝ բարի դեմքով՝ լեկավ կանգնեց
Միշիկի կողքին։

— Հը, պատիկ, վախենում ես։

— Այո, — ասավ Միշիկը։

Հորեղբայրը բռնեց Միշիկի ձեռքը և միասին մոտե-
ցան ցանցին։ Փոսի ներքևի մասում, աղմկող անիվի մոտ,
փախսը ձեռքին, ման եր դալիս մի մարդ, կարծես վա-
ռարան մաքրող լինի։

— Վառարան մաքրող ե, — ասավ Միշիկը։

Անծանոթ հորեղբայրը ծիծաղեց։

— Վոչ, մեքենավար ե։ Այդ մարդն ե ղեկավարում
մեքենան և առաջ շարժում մեր նավը։

— Իմ հայրիկն ել մեքենավար եր։

— Իսկ վճարող ե հայրիկդ։

Միշիկը նայեց հորեղբորը, հիշեց, վոր մայրն արգե-
լել եր ասել, թե վորտեղ ե հայրիկը։

Հորեղբայրը բարի հայացքով նայում եր Միշիկին,
ժպտում և շոյում նրա գլուխը։

— Բարի հորեղբայր ե, — մտածեց Միշիկը և վստահ
ասավ։ — Բայլ չեմ կարող հետ գնացել ե։ Իսկ մեզ մոտ
գիշերը զինվորներ ելին յեկել, նրանք զոռում ելին մայ-
րիկի վրա։ Մայրիկս միշտ լաց եր լինում։

Հիմա մենք ուրիշ քաղաք ենք գնում։

— Իսկ անունդ ինչ ե։

— Միշիկ։

— Իսկ հայրիկիդ անունը։

— Դմիտրի Կիսելով։

Անծանոթ հորեղբայրը կրկին շոյեց Միշիկի գլուխը և
ասավ։

— Դե, Միշիկ, վաղիւր մայրիկիդ մոտ։ Վճարող ե
մայրիկդ։

— Վերևում ե։

Միշիկը վազելով գնաց վերևի տախտակամածը։

Շատ չանցած անտեղ բարձրացավ նաև բարձրահասակ
մորուսով հորեղբայրը։ Դանդաղ քայլերով պտտեց տախտա-
կամածը, նավի յետևի մասում նկատեց Միշիկին՝ մոր կող-
քին կանգնած և կանգնեց նրանցից վոչ հեռու։ Միշիկը
խսկույն մոտեցավ նրան և սկսեց նայել ցած, վորտեղ նրա-
տած ելին գլուղացիները։

— Ո՛ւր են գնում, — հարցրեց նա հորեղբորը։

— Քաղաք, աշխատանք փնտրելու։

— Ինչո՞ւ։

— Ուտել են ուզում։ Նրանք փող կաշխատեն և հաց
կգնեն։

— Իսկ նրանք տանը հաց չունեն։

— Յերևի չունեն։

Միշիկը ինչ վոր բանի մասին սկսեց մտածել։

— Այս ե քո մայրը, — հարցրեց բարձրահասակ հո-
րեղբայրը։

— Ըհը։

Հորեղբայրը նստեց Միշիկի մոր կողքին և ասավ։

— Հետաքրքրվող տղա յե, ամեն ինչ ուզում ե իմա-
նալ։

Մայրը լուռ ժպտաց։

— Հեռու յեք գնում։

Մայրն ասավ քաղաքի անունը, ուր գնում ելին Մի-
շիկի հետ։

— Այնտեղ բարեկամ ունե՞ք։

— Վոչ, — տխուր պատասխանեց մայրը։

— Իսկ ո՞ւմ մոտ եք գնում։

— Չգիտեմ:

— Յեթե ուզում եք, յես ձեզ ցույց կտամ իմ ծանոթ պառավ կնոջ հասցեն, նա ձեզ կընդունի:

Միշիկի մայրն անվստահորեն նայեց անծանոթ մարդուն: Այն ժամանակ նա ավելի մոտեցավ Միշիկի մորը և ցած ձայնով ասավ:

— Հանգիստ լսեք ինձ: Ցույց տվեք, վոր իբր թե խոսում ենք մանր-մունր խնդիրների մասին:

Յես ձեր ամուսնու ընկերն եմ:

Միշիկը նկատեց, թե ինչպես մայրը դեղնեց, մեջքով հենվեց նավի պատին, հետո շատ կամաց հարցրեց:

— Վճռեղ ե՞ նա, կենդանի՞ յե:

— Կենդանի յե: Գնաց բոլորի հետ միասին:

— Դուք այդ լավ գիտեք:

— Մենք նրա հետ միասին նահանջում ելինք սպիտակներից: Նա նավ նստեց, իսկ յես չհասցրի: Իսկ այժմ ահա թաղնվում եմ այստեղ:

Միշիկի մայրը կրկին նայեց հորեղբորը:

— Ինձ Միշիկն ասավ իր և հոր անունը:

Մայրը ամուր գրկեց Միշիկին: Ուրախությունից նրա լերեսը փայլում էր:

Հորեղբայրը գրպանից հանեց գրքուկը, պոկեց մի թերթ, ինչ վոր բան գրեց և տվեց մորը:

— Ահա իմ ծանոթ կնոջ հասցեն: Ուղիղ նրա մոտ կգնաք: Այնտեղ լավ կլինի:

Հորեղբայրը տեղից վեր կացավ, շուրջ Միշիկի գլուխը և իջավ ներքևի տախտակամածը:

Միշիկն ել հորեղբորը չտեսավ:

III

Միշիկն ու մայրը ապրում ելին Աննա տատիկի մոտ: Հաճախ յերեկոները, յերբ Միշիկը գիր էր կարդում կամ

խաղում, տատիկն ու մայրիկը կամաց խոսում ելին հարկի մասին: Միշիկը ականջ էր դնում խոսակցություններին և իմացավ, վոր հեռվում կա Սորհրդային Ռուսաստան, վորտեղ միայն բալչեիկներ են ապրում: Այն-

տեղ ե՞ ապրում նաև Միշիկի հայրիկը: Միշիկը իմացավ նաև այն, վոր այժմ Սիբիրից, վորտեղ ապրում են ինքը, մայրիկը և տատիկը, հայրիկի մոտ վաչ կարելի չե գնալ

և մոռնալ էր նամակ գրել: Իշխանութիւնը արգելում է...
Մեկ անգամ Աննա տատիկը սուս յեկավ և հուզված
ասավ մայրիկին.

Մի ծանոթ մարդ ուզում է թաղուն Ռուսաստան
գնալ. պետք է նրա հետ նամակ գրել:

Մայրիկն ուրախացավ, իսկունն նստեց գրելու և Մի-
շիկին ասավ:

— Միշիկ, դու յեւ հայրիկին նամակ գրիր:

Միշիկը թողեց խաղալը, վերցրեց թուղթ և մատիտ
ու մեծ տպագիր տառերով գրեց.

«Բարե, թանգագին հայրիկ, լինչպես ես ապրում:
Յես և մայրիկն ապրում ենք Աննա տատիկի մոտ: Նա
ինձ շատ է սիրում և ինձ համար գրքեր և խաղալիքներ
է գնում: Տատիկի շնիկը սատկեց: Նրան ով-վոր հացի
հետ ասեղ եր տվել: Նա միայն մեկ որ ապրեց: Հայրիկ,
ինչո՞ւ այսքան յերկար ժամանակ մեզ նամակ չես գրում:
Ինձ նամակ գրել: միայն առանձին, մայրիկին եւ առան-
ձին: Հայրիկ, այս յես եմ գրել, ինձ վոչ վոր չի ասել:
Հայրիկ, մենք քեզնից նամակ ենք սպասում, — մայրիկը,
տատիկը և յես: Համբուրում ենք քեզ և սպասում, շու-
տով արի:

Քո Միշիկ:

Յերկու որից հետո նրանց մոտ յեկավ սև մուշտա-
կով, մեծ գլխարկով և թաղիքի կոշիկներով մի մարդ:
Վերցրեց մայրիկի և Միշիկի նամակները, շուտ Միշիկի
գլուխը և գնաց:

Դուրսը սաստիկ սառնամանիք եր:

Ձյան միջոցով համարձակ քայլում եր սև մուշտակով,
թաղիքե կոշիկով մարդը: Բարձրացավ բուք ու բորան:
Դիմացից ուժեղ փչում եր բքաշունչ քամին: Բայց մարդը

ղլխարկը բաշեց աչքերին և համառ քայլերով շարունակեց
ճանապարհը: Միթե նա կարող է վերադառնալ: Ձեւոր
Միշիկի նամակը պահում եր կրծքի վրա և նա անպաշտ
պետք է Միշիկի հորը հասցնէր:

Այս, շատ դժվար է հակառակ քամու ուղղութիւն
գնալ: Մարդը հոգնեց:

— Պետք է մի քիչ հանգստանալ, թե չե ուժասպառ
կլինեմ: Յերևի գլուղը մոտ է: Նա նայեց ձյան վրա: Մի
առժամանակ նայելուց հետո, քունն սկսեց տանել:

— Ձեւ, — մտածում է նա — պետք է վեր կենալ, թե
չեւ եքնեմ և եւ վեր չեմ կենա. կսառչեմ:

Ուզում եր բարձրանալ, բայց շատ հոգնած եր, վո-
րոշեց մի քիչ եւ նստել. աչքերը փակեց, կուշ յեկավ,
վոր չմըսի: Բուքն ավելի ուժեղացավ: Կատաղի սուլոցով
պտտվում եր նա շուրջը: Իսկ մարդուն թվաց, վոր նվա-
զում են: Այդ նվազածութիւն տակ նա քնեց:

Լուսաբացին բուքը հանդարտվեց: Փայլեց արեգակը:
Ձյան փաթիլներից ցուրաց տափաստանը: Թմբի մոտ սա-
ռած պառկած եր մարդը: Նրա կրծքի վրա յեր Միշիկի
նամակը:

IV

Միշիկի հորը, ընկեր կիսելովին բայշեիկները կա-
րկոր հանձնարարութիւն ելին տվել: Նա Կոլշակի Ֆրոն-
տի միջով պետք է անցներ Սիբիր, ախտեղ վորոներ ֆա-
ցած բայշեիկներին, հանձներ նրանց կարկոր թղթեր, և
յետ վերադառնար Ռուսաստան:

Միշիկի հայրը ուրախութիւն համաձայնվեց և գոր-
ծը կատարի ու կնոջն ու Միշիկին կտեսնի: Ճանապար-
հին նա մտածում եր ընտանիքի մասին:

— Խեղճ Նատաշա, սիրելի Միշիկ, յերևի շատ եք
կարոտել ինձ: Բայց վոչինչ, շուտով կտեսնվենք:

Մինչև Կոլչակի ֆրոնտը ընկեր Կիսելյովը չերեք որ
գնացքով գնաց: Միբիր հասնելու համար միայն մնում եր
անցնել ձյունով պատած այդ մեծ տափաստանը: Իսկ
աչտեղ, նա մի կերպ կնոջն ու Միշիկին կգտնի: Յեթե
նրանք հին տեղում ել ապրելիս չլինեն, ծանոթների մի-
ջոցով նա կիմանա, թե ուր են գնացել:

Նա մտածում եր, թե ինչպես պետք է հանդիպի Մի-
շիկին: Ուրախացավ և սկսեց արագ քայլել:

Հեռվում, թմբի մոտ, նկատեց մի սև կետ:

— Ի՞նչ է այդ, — մտածում ե:

Չորս կողմը նայելով, նա կամաց մոտեցավ սև կե-
տին: Վոչ թռչուն է և վոչ մարդ, — վոչինչ չես ջոկի: Ելի
մոտեցավ, — մարդ է ձյան վրա նստած՝ սև մուշտակով և
թաղիքի կոշիկներով: Նայեց աչքերին՝ սառած է:

— Եհ, խեղճ մարդ, սառել է:

Կանգնեց մոտը, խորը հառաչեց և քայլեց առաջ:

Գնում է և մտածում.

— Գուցե նրան ել, ինձ պես, տղան է սպասում:

Հիմա ել չի տեսնի:

Հանկարծ կանգնեց:

— Յերևի մոտը հասցե կունենա, տեսնեմ. գուցե
կհանդիպեմ նրա բարեկամներին. կպատմեմ այս մասին:

Վերադարձավ սառած մարդու մոտ, սկսեց ծոցում
պտրտել: Մի քանի նամակ հանեց:

Սկսեց հասցեները կարդալ և հանկարծ զարմացած
աչքերն լայն բաց արեց: Նամակները դողացին:

Ի՞նչ է: Նամակը հասցեագրված է իրեն, Կիսելյովին:

Չեր հավատում, կարծում եր յերագումն է:

Աչքերը տրորեց, — վոչ, գրած է:

— Մասկվա, Դմիտրի Կիսելյովին:

Ճանաչեց կնոջ ձեռագիրը:

Արագ պատռեց ծրարը, հանեց լերկու թերթ թուղթ.
մեկը կնոջից եր, իսկ մյուսը՝ Միշիկից:

Ուրախությունից ձեռքերը դողում ելին, յերբ կար-
դում եր Միշիկի խորագրը: Խնամքով պահեց նամակը
կրծքի վրա, մեկ անգամ ել խղճահարված նայեց սառած
մարդուն և ուրախ քայլեց առաջ:

Այժմ գիտեր, թե վորտեղ են կինը և լերեխան:

Մթնել եր արդեն: Հեռվում փայլատակեցին գլուզի
կրակները: Կիսելյովը ծովեց ձախ, վորպեսզի գլուզից
հեռու անցնի: Հանկարծ փոքրիկ փոսից դուրս թռան լե-
րեք սավերներ:

— Կանգնիր, ո՞վ է:

Սառը քրտինքը պատեց ընկ. Կիսելյովին:

— Սպիտակներ են:

Ձինվորները շրջապատեցին նրան:

Կանգնիր, ո՞վ ես, ո՞ւր ես գնում:

— Ձեզանից եմ, յեղբայրներ, բալլշիկներից եմ
փախել:

Ձինվորները ծիծաղեցին:

— Կարծում ես քեզ կհավատանք: Հեքյաթներ ես
պատմում:

Հետո խորհրդակցեցին միմյանց հետ:

— Պետք է մարդուն շտաբը տանել, աչտեղ կպար-
դեն— ո՞վ է, վորտեղից է: Տար նրան Մաքսիմով:

Գնացին— առաջից Կիսելյովը, լետից՝ պատրաստի
հրացանով՝ զինվորը:

Ճանապարհին Կիսելյովը մտածում եր փախուստի
մասին: Յեթե շտաբը տանեն, նրան կձերբակալեն, դուցե
և գնդակահարեն:

Այն ժամանակ ել չի տեսնի վոչ կնոջը և վոչ ել Մի-
շիկին:

Փորձեց խոսել զինվորի հետ.

— Թող ինձ, յեղբայր, գնամ տուն:

— Քայլիր առաջ — ասավ զինվորը:

Մոտենում ելին գլուղին: Գլուղի մոտ գետակի վրա
գցած եր մի փոքրիկ նեղ կամուրջ:

Կամուրջի կիսին Կիսիլյովը հանկարծ շուռ յեկավ
և այնքան ուժեղ հրեց զինվորին, վոր նա կամուրջից
ցած գլորվեց: Մինչև զինվորը թավալվում եր խորը ձյան
մեջ, Կիսիլյովն անցավ կամուրջը, հասավ կայերը և թագ-
նըվեց ետտի դեզի մեջ:

Լսեց հրացանի կրակոց, հետո վազող մարդկանց ձայ-
ներ: Յերբ ամեն ինչ հանդարտվեց, կուչ յեկավ խոտի
մեջ, տաքացավ և քնեց:

Ամբողջ ուր քնեց խոտի մեջ: Յերբ մթնեց, դուրս
յեկավ դեզի միջից և գլուղից հեռացավ:

Ամբողջ գիշերը քայլում եր: Առավոտյան հասավ կա-
շարան. սպասեց զնացքին, առն գնեց և յերկու որից հե-
տո հաջող հասավ այն քաղաքը, վորտեղ ապրում եյին
կինը և յերեխան:

V

Քաղաքում Կիսիլյովը գտավ իր ծանոթ Լոմովին: Լո-
մովը համակրում եր բալլերիկներին: Նույն որն և եթ Կի-
սիլյովը գտավ նաև այն տունը, վորտեղ ապրում եյին
Միշիկն ու մայրը: Փողոցի մյուս կողմով նա մի քանի
անգամ անցավ տան մոտով և միշտ նայում եր պատու-
հանին, մի գուցե տեսնի կնոջը կամ Միշիկին: Գոնե հեռ-
վից տեսներ նրանց:

Շատ եր ուզում տուն մտնել: Ախ, ինչքան կուրա-

խանային նրանք: Վոչ, վոչ, չի կարելի տուն մտնել,
պետք է սպասել: Գուցե տանը ոտար մարդիկ լինեն: Իոկ
Միշիկը — փոքր է, չի հասկանում, կասի, վոր հայրիկը
յեկել է:

Տանը յերկար նայելուց հետո Կիսիլյովը խորը հառա-
չելով հեռացավ...

Հետո մի քանի անգամ ել անցավ տան մոտից: Մեկ

անգամ նրան թվաց, թե պատուհանից տեսավ Միշիկին։
Մտածում էր, թե ինչպես հայտնի կնոջը, վոր ինքը այս-
տեղ է։ Նամակ գրի—լավ չե, գուցե փոստում նամակը
բռնվի։ Վնչ, նամակ չի կարելի գրել։

Վերջապես վորոշեց խնդրել ընկեր Լոմովին. վորպես-
զի հայտնի նրա կնոջը, վոր ինքը, Կիսելյովը այստեղ է։

Լոմովը խոստացավ նրա խնդրը կատարել։ Նույն ո-
րը յերեկոյան, նա գնաց Կիսելյովի կնոջ մոտ։ Նատաշան
սկզբում վախեցավ։

— Ի՞նչ եք ուզում։

Լոմովը հայտնեց, վոր ուզում է մի կարևոր գործի
մասին խոսել, բայց առանձին և ցույց տալով Միշիկին
ասավ։

— Գուցե մի փոքր կանցնենք։

Նատաշան հասկացավ, վոր Միշիկի ներկայությամբ
չի կարելի ասել, հագնվեց և դուրս լեկավ։

Լուռ գնում ելին միասին։ Հուզմունքից նա ամբողջ
մարմնով դողում էր։

— Ձեզ հետ ուզում ե տեսնվել մի մարդ. նա Ձեզ
գիտե, — ասավ Լոմովը։

Նատաշան տարակուսանքով կանգ առավ։

Կարելի՞ յե հավատալ այս մարդուն, վորին առաջին
անգամն է տեսնում։

Ո՛ւր է տանում նրան։ Արդյոք թակարդ չի։ Վերջա-
պես, վորոշեց։ Գուցե ամուսնու մասին բան կիմանա։

— Լավ, գնանք։

Յերբ յեկան Լոմովի մոտ, նա բացեց Կիսելյովի սեն-
յակի դուռը և ասավ։

— Յհա այստեղ, մտեք։

Նատաշան ներս մտավ սրտի արագ բաբախումով։
Դիմացից բարձրացավ մի մարդ և մեկնեց ձեռքը։

— Նատաշա։

— Միտյա, Միտյա։

Նատաշան ընկավ ամուսնու կրծքին, — և լաց է լինում
և ծիծաղում։

— Միտյա, Միտյա, սիրելիս։

Կիսելյովը կնոջը նստեցրեց բազմոցին և սկսեց շոյել
նրա մազերը։

— Նատաշա, սիրելիս, տանջվել ես... Դե, պատմիր,
ինչպես ելիք առանց ինձ ապրում։ Ի՞նչպես ե Միշիկը...

Նատաշան սկսեց պատմել...

Կնոջ հետ վորոշեցին, վոր նա Միշիկը հետ գնա կի-
նո, ալդտեղ կգա և Կիսելյովը, հեռվից կնայի տղային։

Յերբ Նատաշան վերադարձավ տուն, Միշիկն արդեն
քնած էր։

Առավոտյան Միշիկը հիշեց ցերեկվա հորեղբորը և
հարցրեց։

— Մայրիկ, ի՞նչ ասավ քեզ հորեղբայրը։

Մայրը ժպտաց։

— Հորեղբայր ասավ, վոր յերեկոյան մենք միասին
գնանք կինո՝ նկարներ դիտելու։

Միշիկը կասկածանքով նայեց մորը։

— Ճշմարիտ, մայրիկ։

— Այո, այո։

Յերեկոյան գնացին կինո։ Յերբ մոտենում ելին դրա-
մարկղին՝ տոմսեր գնելու՝ Կիսելյովը գնում էր կնոջ և
տղայի յետևից. տոմս գնեց, նրանց հետ մտավ դահլիճը և
նստեց մի բանի քայլ հեռու։ Միշիկը բարձր խոսում էր,
վանկերով բարձրաձայն կարգում էր եկրանի վրայի գրե-

ըը և չե՛ր կասկածու՛մ, վոր յերեք քալի վրա նստած ե՛ նրա հայրը:

Կիսելլովն անընդհատ նայում եր Միշիկին: Նա շատ եր ուզում մոտենալ տղային, գրկել և փաղաքշել:

Բայց չե՛ր կարելի ալդ անել:

Յերբմն մայրը հագցնում էր Միշիկին և միասին գընում ելին ման գալու: Բայց գնում ելին միայն այն փողոցը, վորտեղ ապրում եր Կիսելլովը: Միշիկը չե՛ր հասկանում, թե ինչու մայրը վերջերս ալդ փողոցում ե միայն ման գալիս: Նա սիրում եր ման գալ կենտրոնական փողոցում և խանութների պատուհաններից դիտել նկարները:

— Մայրիկ, ինչո՞ւ լենք մենք այս կողմը գալիս: Այստեղ լավ չե՛:

— Միևնու՛ն չե՛, Միշիկ, թե վորտեղ ման գանք:

Ուղիղ ա՛յն տան դիմաց, վորտեղ ապրում եր Կիսելլովը, կար նստարան: Մայրը հաճախ կանգ եր առնում նստարանի մոտ և նայում, ասելով, վոր հոգնել ե:

Յերբ նրանք նստում ելին նստարանին, Կիսելլովը մոտենում եր պատուհանին և լերկար նայում եր կնոջը և Միշիկին: Իսկ լերք տուն ելին գնում, Կիսելլովը գուրս եր գալիս տանից և փողոցի մյուս կողմով գնում նրանց յետիցը: Լսում եր, թե ինչպե՛ս Միշիկը բարձր կարգում ե ցուցանակների վրայի գրերը: Նատաշան ուզում եր, վոր հայրը տեսնի տղայի գեմքը. կանգ եր առնում և ցույց տալիս փողոցի մյուս կողմն ու ասում.

— Միշիկ, դու չե՛ս կարող կարդալ, թե ինչ ե գըրված ա՛յն ցուցանակի վրա:

— Կարող եմ:

Միշիկը չու՛ւ եր գալիս և սկսում եր կարդալ:

Ալդ դըռնթյամբ Կիսելլովը կարողանում եր շատ լավ տեսնել Միշիկի գեմքը:

Մեկ անգամ մայրը Միշիկին ավեց մի նո՛մակ:

— Միշիկ, հայրիկն ե քեզ ուղարկել:

Միշիկը վազեց դեպի մայրը:

— Վճրտեղ ե: Տուր ինձ յուտով:

Մայրը տալիս ե նամակը: Թերթի վրա տպագիր մեծ տառերով գրած եր.

«Իմ թանգազին, սիրելի Միշիկ: Գրում եմ քեզ առանձին նամակ: Ստացել եմ քո նամակը և դրա համար քեզ համբուրում եմ: Յես վողջ և առողջ եմ, միայն քեզ շատ եմ կարոտել: Շուտով յես կգամ ձեզ մոտ. միայն այդ մասին վոչ վոքի բան չասես, թե չե այն ժամանակ ել չեմ կարող գալ: Բարևիր մայրիկին և Աննա առաիկին: Մայրիկին և առաիկին լսիր: Կրկին անգամ համբուրում եմ քեզ ու՛ժեղ, իմ սիրելի Միշիկ:

Քո հայրիկ»:

Յերեկը Միշիկը մի քանի անգամ կարդաց հոր նամակը: Յեվ ամբողջ ոըր ինչ վոր բանի մասին եր մտածում: Պարկելիս Միշիկը նամակը ավեց մորը և ասավ.

— Մայրիկ, նամակը մի լավ տեղ պահիր, վոր չգըտնեն:

— Ո՞վ չգտնի:

— Զինվորները, յեթե նրանք գան:

Մայրը ժպտաց:

— Լավ, Միշիկ, լես կպահեմ:

Քնելուց առաջ Միշիկը բարձրացրեց գլուխը և քնաթաթախ ասավ.

— Մայրիկ, լես վոչ վոքի չեմ տաի, վոր հայրիկից նամակ ենք ստացել:

— Այ լավ կանես, բալիկս, վոչ վոքի չասես: Քնիր, բալիկս, քնիր:

Ամբողջ գիշերը Միշիկը ուրախ լերագներ տեսավ: Մեկ անգամ մայրն ասավ Միշիկին.

— Ման գալ չես ուզում, Միշիկ,

— Վոչ, չեմ ուզում:

— Իսկ կառքով ուզում ես ման գալ:

— Ուզում եմ, ուզում:

— Դե, պատրաստվիր շուտով:

Տանից դուրս չեկան, կառք վարձեցին և գնացին: Մի մեծ տան առաջ կառքը կանգ առավ և նրանք իջան:

— Ուր ենք գնում, մայրիկ:

— Հյուր, չես ուզում:

— Ուզում եմ:

Լուսավր բաց արավ գուռը: Ժպտաց, բռնեց Միշիկի ձեռքը և նրանց տարավ մյուս սենյակը. հետո բաց արավ մյուս սենյակի գուռը և ասավ.

— Համեցեք, լերիտասարդ:

Միշիկի ներս մտնելուն պես, բաձրանաակ, սափրո-ված լերեսով հորջեղբայրը վրա ընկավ և գլխեց Միշիկին ու ամուր սեղմելով կրծքին, սկսեց համբուրել նրան:

— Միշիկ, իմ սիրելի Միշիկ:

— Հայրիկ:

— Այո, քո հայրիկն եմ: Տես, յես քեզ խոտապել ելի գալ և յեկա:

Միշիկը ձեռքը քսեց հոր լերեսին:

— Ծաղկում ե: Իսկ ուր ե քո մորուսը:

Մինչև լերելիս նրանք մնացին հոր մոտ:

Իսկ լերը մալրը պատրաստվեց գնալու, Միշիկը լաց լեղավ:

— Առանց հայրիկի չեմ գնա:

— Միշիկ, յես չեմ կարող գալ, յես պետք ե վերա-դառնամ:

— Յես ել քեզ մոտ կգամ:

Հայրը ժպտաց:

— Այ կմեծանաս, ա՛յն ժամանակ մենք միշտ միա-սին կլինենք:

Միշիկը արտասուքները սրբեց:

— Յես շուտով կմեծանամ և բալչեիկ կդառնամ:

ՀԱՐՑՆԵՐ

- 1) Յերբ ելին կատարվել այս պատմվածքի մեջ նկարագրված զեպեքերը:
- 2) Ինչո՞ւ Միշկի հայրը սափրեց մորուսը:
- 3) Ո՞վ և ինչո՞ւ համար ընկեր կիսելցովին ու դարկեցին Սիբիրը:
- 4) Ի՞նչ կանելին կիսելցովին, յեթե Կոլչակի զինվորները նրան բռնեկին:

ԶՐՈՒՅՑ ԿԱՐԴԱՑԱԾԻ ՄԱՍԻՆ

Այս զեպքը պատահել է քաղաքացիական կռիվների ժամանակ:

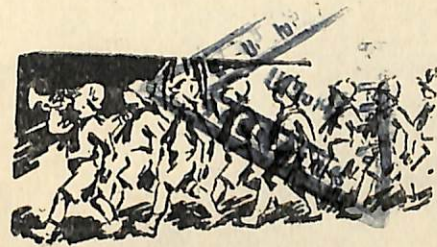
1919 թ. ցարական սպիտակ Կոլչակին հաջողվեց Սիբիրում կազմակերպել մեծ բանակ: Այդ բանակի մեջ մտնում էլին սպիտակ ոֆիցերները, Սիբիրի կուլակությունը, կադակների մի մասը և բռնի կերպով մոբիլիզացիայի յեթարկված գյուղացիները: Կոլչակին ոգնում էլին անգլիական և ֆրանսիական կառավարությունները: Ամբողջ աշխարհի բուրժուազիան ճիգ էր թափում վոչնչացնելու խորհրդային իշխանությունը, վորովհետև այդ ժամանակ բանվորա-գյուղացիական կարմիր բանակը դեռ թույլ էր, չխոստովակների ոգնությունը, Կոլչակին հաջողվեց գրավել Սիբիրը, Մերձվոլգյան շրջանը և Ուրալը: Կոլչակը հասավ մինչև Կադան: Թիկունքում Կոլչակի զինվորները յետևից վերադառնում էլին կալվածատերերը և գործարանատերերը: Նրանք յետ էլին խլում իրենց նախկին հողերը և գործարանները, ծեծում ու թալանում էլին բանվորներին և գյուղացիներին: Սիբիրի աշխատավորությունը գործով համոզվելով, թե ով է թշնամին և ով է

աջրեկամը, սկսեց իրար յետևից ապստամբություններ կազմակերպել Կոլչակի դեմ: Ապստամբությունները ղեկավարում էլին կոմունիստ-բայլշիկները:

Դժվար է յեթարկել այն տանջանքները, վոր լենին թարկվում էլին բռնված ապստամբները:

Բայց և այնպես վոչ մի տանջանք չեր կարող վախեցնել ապստամբներին, ինչպես Միշկի հորը—ընկեր կիսելցովին: Կուսակցության հանձնարարությունը կիսելցովը վերադարձավ Սիբիր, վորտեղ նրան արդեն փնտրում էլին Կոլչակի ժանդարմները: Իգուր չանցավ կիսելցովի և նրա ընկերների աշխատանքը: Ուրալի բանվորների և Սիբիրի գյուղացիների ապստամբությունները քանի գնում, աչնքան ավելանում էլին: Հենց Կոլչակի բանակի ներսում սկսվել էր արհանգստություն: Բռնի կերպով բանակ տարված գյուղացիները խռովություններ էլին առաջացնում: Կոլչակի բանակը քանի դնում, թուլանում էր: Վերջապես, 1919 թ. ապրիլ ամսից Կարմիր բանակը սկսեց իր հաղթական արշավը: Իսկ 1920 թ. հունվարին Կրասնոյարսկում անձնատուր յեղան Կոլչակի մնացած զինվորները:

1920 թ. փետրվարի 7-ին Կոլչակը գերի բռնվեց: Հեղափոխական դատարանի վճռով նա զնդակահարվեց: Ուրալը և Սիբիրն ազատվեցին սպիտակներից:

683
1931/р. 683
9762 25 407.

11
26253

П. ДОРОХОВ
СЫН БОЛЬШЕВИКА
ГИЗ. ССРА 1931 ЭРИВАНЬ